

Príprava učiteľov primárneho vzdelávania na inkluzívne hodiny telesnej a športovej výchovy so začlenením žiakov s poruchou autistického spektra

Eva Uhlíková Ozoráková¹, Dagmar Nemček¹

¹Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta

Abstrakt:

Cieľom výskumu bolo zhodnotiť prípravu na inkluzívne hodiny telesnej a športovej výchovy (TŠV) so začlenením žiakov s poruchou autistického spektra (PAS) učiteľov v primárnom vzdelávaní. Aplikovaný bol kvalitatívny charakter výskumu. Výskumný súbor tvorilo päť participantov, jeden muž a štyri ženy, ktorí vyučovali TŠV na primárnom stupni vzdelávania. Na zber výskumných údajov bolo aplikované pološtruktúrované interview a pre analýzu údajov sme využili metódu kvalitatívnej obsahovej analýzy. Zistili sme, že inklúzia žiaka s PAS do hodín TŠV významne neovplyvňuje prípravu na vyučovanie telovýchovného procesu pedagógov v primárnom vzdelávaní. Učitelia si vopred informácie o tejto diagnóze neštudujú, zväčša ju zhruba poznajú, nemodifikujú náradie, či náčinie, pracujú s tým, čo majú k dispozícii, nijako špeciálne nemodifikujú výklad, až na častejšiu aplikáciu názorných ukážok, ani nevyhľadávajú špeciálne kurzy o diagnóze PAS. Najviac v rámci príprav na vyučovanie aplikujú modifikácie aktivít pre žiakov s PAS formou individuálnych zadaní, a využívajú pomoci pedagogického asistenta.

Kľúčové slová: učitelia v primárnom vzdelávaní, telesná a športová výchova, inklúzia, žiaci s poruchou autistického spektra.

Telesná a športová výchova (TŠV) na školách má svoje významné opodstatnenie a plní nezameniteľnú úlohu vo vzdelávacom procese nielen u intaktnej populácie, ale je nesmierne dôležitá aj pri podpore celkového rozvoja žiakov so zdravotným znevýhodnením. Štátny vzdelávací program pre primárne vzdelávanie (1. stupeň základnej školy) vymedzuje zameranie predmetu TŠV v primárnom vzdelávaní predovšetkým na telesné, funkčné a pohybové zdokonaľovanie. Týmto prispieva k upevňovaniu celkového zdravia a fyzickej kondície žiakov. Poskytuje teoretické aj praktické znalosti z oblasti pohybu a športu, vplýva na vytváranie si pravidelného vzťahu k fyzickej aktivite a prispieva k psychickému, sociálnemu aj morálnemu rozvoju osobnosti žiakov. Hlavným cieľom TŠV v primárnej edukácii je pozitívna stimulácia vývinu kultúrnej gramotnej osobnosti prostredníctvom pohybu s akcentom na zdravotne orientovanú zdatnosť a radostné prežívanie pohybovej činnosti (NIVAM, 2022).

Mnohí žiaci so zdravotným znevýhodnením čelia rôznym prekážkam, ktoré im zabráňujú plnohodnotne sa zapojiť do pohybových činností na hodinách TŠV. Deti s poruchou autistického spektra (PAS) sa ťažšie zapájajú do športovania pre deficity v oblasti komunikácie a socializácie (Gordon & Pennigton, 2022). Menej sa zúčastňujú kolektívnych hier s ostatnými žiakmi a aj počas voľného času sa viac hrajú izolovane, sú menej pohybovo aktívne, čím sa zvyšuje riziko telesnej inaktivity. Ďalším prejavom u mnohých detí s PAS je aj narušenie motorických zručností. Deti s autizmom majú často odlišné zmyslové vnímanie, kedy podnety spracúvajú pomalšie a aj pomalšie upriamujú pozornosť na nové situácie. Tento faktor vplýva aj na proces učenia, a preto je dôležité, aké stratégie sa zvolia pri výchovno-vzdelávacom procese, aby sa žiak s PAS nedostal do stresu a športovanie ho skôr neodrádzalo a považovalo ho za niečo, čo je pre neho náročné na realizáciu, čo následne vedie u týchto žiakov k neprimeraným reakciám počas realizácie pohybových aktivít (Gažová, 2022). Ďalšími bariérami a výzvami v inkluzívnej TŠV môže byť materiálny nedostatok, nedostatočné personálne zabezpečenie, ale aj nepripravenosť učiteľov či negatívne postoje spolužiakov (Bundová & Nemček, 2024).

Cieľ výskumu a výskumná otázka

Cieľom výskumu bolo zhodnotiť prípravu na inkluzívne hodiny telesnej a športovej výchovy so začlenením žiakov s poruchou autistického spektra učiteľov v primárnom vzdelávaní.

VO: Ako inklúzia žiakov s PAS ovplyvňuje prípravu na vyučovanie telesnej a športovej výchovy učiteľov v primárnom vzdelávaní?

Metodika

V predložennom príspevku bol aplikovaný kvalitatívny charakter výskumu (Švaříček, et al., 2014). Výskumný súbor tvorilo päť participantov, ktorí vyučovali telesnú a športovú výchovu v primárnom stupni vzdelávania. Pre zachovanie anonymity boli participantom pridelené kódy (učiteľ 1-5). Učiteľ 1 (kód U1) bol muž pochádzajúci z Prešovského kraja, vo veku 45 rokov. Bol absolventom jednoodborového učiteľského štúdia telesnej a športovej výchovy s trénerstvom. TŠV vyučoval 20 rokov na prvom aj druhom stupni základnej školy. Žiaka s PAS má do vyučovania TŠV začleneného v treťom ročníku. Ostatné participantky boli ženy, učiteľky, vyučujúce v základných školách v hlavnom meste Bratislava. Učiteľka 2 (kód U2) bola vo veku 38 rokov, vyštudovala učiteľstvo primárnej pedagogiky, bola triednou pani učiteľkou žiakom v druhom ročníku so začleneným žiakom s PAS. Učiteľka 3 (kód U3) bola

vo veku 39 rokov so skončenou aprobáciou učiteľstvo telesnej výchovy a trénerstvo, ktorá vyučovala TŠV štrnásť rokov prevažne na nižšom sekundárnom stupni vzdelávania, ale jedenkrát v týždni vyučovala TŠV žiakov tretieho ročníka, kde bol začlenený žiak s detským autizmom. Učiteľka 4 (od U4) bola vo veku 55 rokov, a pracovala v základnej škole ako vychovávateľka a prvý rok, na tretinový úväzok vyučovala v treťom ročníku jednu hodinu TŠV so začleneným žiakom s PAS. Učiteľka 5 (kód U5) bola vo veku 35 rokov, bola absolventka štúdia primárnej pedagogiky s pedagogickou praxou desať rokov, a bola triednou pani učiteľkou v triede, kde bol začlenený žiak s autizmom (tab. 1).

Tab. 1 Základné demografické údaje o participantoch

Učiteľ (kód)	Vek (roky)	Pohlavie	Aprobácia	Región
U1	45	M	Učiteľstvo telesnej výchovy a trénerstvo	Prešovský kraj
U2	38	Ž	Predškolská a elementárna pedagogika	Hl. m. Bratislava
U3	39	Ž	Učiteľstvo telesnej výchovy a trénerstvo	Hl. m. Bratislava
U4	55	Ž	Vychovávateľstvo	Hl. m. Bratislava
U5	35	Ž	Predškolská a elementárna pedagogika	Hl. m. Bratislava

Pozn.: U-učiteľ; M-muž; Ž-žena; Hl. m.-hlavné mesto.

Pre zber výskumných údajov sme zvolili pološtruktúrované interview (Švaříček, et al., 2014). Pred realizáciou rozhovoru sme si určili výskumné kategórie a pripravili otvorené otázky. Pri tvorbe otázok v pološtruktúrovanom rozhovore sme vychádzali z výrokov použitých v druhej časti štandardizovaného dotazníka PESEISD-A (Physical Educators' Self-Efficacy Toward Including Students with Disabilities – Autism) zostaveného autormi Taliaferro & Harris (2014) a v praxi overeného autorkou Nemček (2024). Rozhovory sme realizovali online formou cez sociálne platformy v mesiacoch január a február 2025. Rozhovor s jedným pedagógom trval od 30 do 40 minút. Rozhovory sme nahrávali a následne v marci 2025 prepísali do textovej podoby – transkripcie. Na doslovný prepis sme použili nástroj dostupný v prostredí MS Teams, čo nám umožnilo opakovane sa k výpovediam vracieť a analyzovať ich do hĺbky. Transkripcie sme si vytlačili a následne analyzovali manuálne, pričom sme vo výpovediach participantov hľadali opakujúce sa kódy, ktoré sme farebne zvýrazňovali.

Pre analýzu údajov sme využili metódu kvalitatívnej obsahovej analýzy, ktorá sa zameriava na význam a kontext výpovedí. Použili sme tematickú analýzu, ktorá spočíva v systematickom čítaní a triedení textu s cieľom identifikovať opakujúce sa témy a vzorce v odpovediach participantov. Vytvorili sme päť výskumných kategórií, ktoré boli identifikované ako kľúčové pre zodpovedanie výskumnej otázky:

1. Štúdium materiálov o diagnóze PAS;

2. Modifikácia športového náradia, náčinia a pomôcok;
3. Modifikácia aktivít;
4. Výklad a modifikácie inštrukcií a pravidiel hier;
5. Záujem o ďalšie vzdelávanie v oblasti PAS.

Táto forma analýzy nám umožnila lepšie pochopiť skúsenosti učiteľov súvisiace s prípravou na vyučovaciu hodinu TŠV pri začlenení žiakov s poruchou autistického spektra.

Výskum sa riešil ako súčasť grantovej úlohy VEGA 1/0694/24 s názvom „*Telesná a športová výchova ako prostriedok inklúzie žiakov s poruchami autistického spektra*“, ktorá bola schválená etickou komisiou Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (stanovisko EK č. 4/2024), čím bolo súčasne splnené etické kritérium výskumu.

Výsledky

Kategória 1: Štúdium materiálov o diagnóze PAS

V prvej výskumnej kategórii sme zistili, že ani jeden z učiteľov v primárnom vzdelávaní nepotvrdil špeciálnu prípravu na vyučovanie TŠV štúdiom diagnózy autizmu. U1 v rámci príprav na hodiny TŠV nevyhľadával informácie o vzdelávaní žiaka s PAS, keďže ho pozná ako rodinného priateľa a nevnímal u neho správanie, ktoré by si vyžadovalo odlišný prístup zo strany učiteľa. U2 si tiež nič špeciálne k problematike PAS nevyhľadávala, nakoľko už mala predchádzajúce skúsenosti s prácou so žiakmi s PAS, ale keďže každý takýto jednotlivec potrebuje individuálny prístup, zaujímalo ju a zo začiatku pozorovala ako žiak reaguje, aké sú jeho silné stránky a osobitosti aj na hodinách TŠV. U3 taktiež nepovažovala za potrebné špeciálne vyhľadávať informácie, keďže bola informovaná, že žiak je vysoko funkčný a ani na hodinách TŠV nevníma prípadné problémy, ktoré by ju nútili bližšie sa venovať špecifikám autizmu. U4 si informácie nehládala. U5 čerpala informácie od rodičov a predchádzajúcich pedagógov z materskej školy, ktorú dieťa navštevovalo.

U1: „Ani nie, keďže správanie žiaka nie je veľmi odlišné od bežných detí, nemal som potrebu nič o si vyhľadať, a aj preto, že žiaka poznám od malička.“

U2: „Zo svojej pedagogickej praxe, už som mala predtým žiaka s autizmom, takže niečo také špeciálne som si nevyhľadávala. Ale zaujímalo ma, ako to s ním bude, lebo každý žiak, ktorý má túto diagnózu potrebuje individuálny prístup k sebe.“

U3: „Nevyhľadávala som si nič špeciálne. Myslím si, že som natoľko empatická, že pokiaľ by došlo, napr. k nejakému odmietavému postoju z jeho strany, skôr to riešim priamo individuálne, a keby sa niečo vyskytvalo, doštudovala by som si to.“

U4: „Veľmi nie.“

U5: „Áno, snažila som sa vyhľadať, ale zároveň sa mi to zdalo také strašne všeobecné, skôr som si zisťovala o ňom informácie z rozhovorov s jeho matkou, ktorá mi dala všetky potrebné informácie. Až neskôr som hľadala nejaké špecifiká tej poruchy. Ja som ho chcela na začiatku spoznať a chcela som mu pomôcť, aby dokázal fungovať v triednom kolektíve, a aby sme vedeli nejako spolupracovať.“

Kategória 2: Modifikácia športového náradia, náčinia a pomôcok

V druhej výskumnej kategórii sme zistili, že učitelia v primárnom stupni vzdelávania športové pomôcky nemodifikujú, používajú bežné náradie a náčinie, ktoré majú na hodinách TŠV k dispozícii, a ktorými sú základné školy bežne vybavené. U1 by sa ale novým pomôckam nebránil, a je presvedčený, že by sa zvýšil záujem žiaka s PAS o zapájanie sa do pohybových aktivít a cvičení. U3 už používa aj menej tradičné pomôcky ako sú šatky, balóny a myslí si, že nové, pomôcky prinášajú väčšiu škálu na obmenu cvičení, aktivít a hier. Pedagógovia sa väčšej variabilite pomôcok nebránia, ale nie je to niečo, čo vyslovene potrebujú pre úspešné plnenie obsahu inkluzívnych vyučovacích hodín TŠV. Zhodujú sa v tom, že majú dostatok materiálneho vybavenia na to, čo potrebujú na hodinách vykonávať a náčinie, náradie ani pomôcky nijako špeciálne pre žiakov s PAS nemodifikujú.

U1: „Nie, nemodifikujem, skrátka aj rodičia chcú, aby sa vzdelával tak ako ostatné deti. Ja som to takto nesledoval, či by to bolo lepšie. Ak by boli nejaké pomôcky, čo by ho zaujali, tak prečo nie.“

U2: „Nie, absolútne nemodifikujem. Máme v telocvični dosť toho všetkého náradia, čo potrebujú deti v tom ich veku. Skôr ľudský faktor je najdôležitejší v motivácii k činnosti.“

U3: „Nie, nie je to nutné. Funguje s ostatnými. My sme celkom dobre vybavení, ja som naučená robiť s tým čo máme, väčšinou nič nechýba. Ako áno, viem si predstaviť aj iné, ale máme lopty, hokejky, veľmi obľúbené sú farebné šatky, a balóny občas vytiahnem.“

U4: „Nie, vôbec nemodifikujem, máme lopty, švihadlá...“

U5: „Cvičil s pomôckami ako mali ostatní. Materiálne spustenie je vždy fajn, ale mám pocit, že práve tie deti s PAS nepotrebujú stále niečo iné. Oni skôr tie pomôcky, na ktoré boli naučené, také čo poznali, pri ktorých vedeli o čo ide, kde a ako to chytiť.“

Kategória 3: Modifikácia aktivít

V tretej kategórii sme zistili, že úprava aktivít pre žiaka s PAS na hodinách TŠV sa odvíjala od úrovne jeho telesnej zdatnosti, miery pozornosti na hodinách a ochoty žiaka danú aktivitu vykonať. U1 upravuje aktivity žiaka aj v závislosti od jeho psychického rozpoloženia a nálady v konkrétny deň. Žiakovi je dovolené cvičenia vykonávať pomalšie. U2 sa domnieva, že cvičenia na hodine sú koncipované tak, aby ich zvládali deti s rôznou úrovňou osvojených pohybových zručností, a preto ani žiak s PAS nemá väčšie problémy pri ich plnení a vykonávaní.

ich spoločne s ostatnými. U3 nepotrebuje upravovať obsah hodín TŠV ani konkrétne cvičenia, pretože žiak s PAS ich zvláda vykonať spoločne s ostatnými. U4 upravuje zapájanie do úloh aj vzhľadom na obavu o zranenie ostatných detí (strkanie v hre), a preto žiaka s PAS nezapája do kolektívnych športových hier ako futbal, basketbal. Žiak tieto činnosti vykonáva individuálne, v rámci prípravných cvičení, alebo zdokonaľovaním herných činností jednotlivca, napr. hádzaním na kôš, alebo pri futbale ho postaví do brány. U5 zjednodušuje cvičenia, keďže telesná zdatnosť žiaka je na oveľa nižšej úrovni ako úroveň jeho spolužiakov.

U1: „Na začiatku dávam spoločné cvičenia, ktoré žiak s PAS vykonáva spoločne s ostatnými žiakmi, a keď už nechce, môže si sadnúť. Vtedy dám ostatným žiakom náročnejšie cvičenia. On chce robiť to isté, čo robia ostatní žiaci, hoci to robí pomalšie, jeho to veľmi baví.“

U2: „Na telesnej výchove nerobíme náročné cvičenia, a žiak je dobre fyzicky zdatný nakoľko je aj o 2 roky starší od svojich spolužiakov, takže on nepotrebuje nič zjednodušovať. On to vie.“

U3: „Modifikácia nie je nutná, on zvláda všetky cvičenia tak, ako to zvládajú ostatní.“

U4: „Nezapájam ho napr. do futbalu, do basketbalu.“

U5: „Cvičenia pre žiaka s PAS boli zjednodušené. Začínali sme s jednoduchšími cvičeniami, a postupne som so žiakmi zvyšovala úroveň, ale tento žiak ostával na tých nižších úrovniach.“

Kategória 4: Výklad a modifikácie inštrukcií a pravidiel hier

V štvrtej kategórii zameranej na modifikácie inštrukcií pre žiaka s PAS sme zistili, že v troch prípadoch (U1-U3) pedagógovia vnímajú, že porozumenie u žiaka s PAS je na veľmi dobrej úrovni a nie je potrebné výklad a inštrukcie modifikovať. V jednom prípade (U5) asistuje pri vysvetľovaní asistentka a U4 používa často pri vysvetľovaní názornú ukážku.

U1: „Vysvetľujem všetkým naraz. Je chápavý, nemá takú formu autizmu, že by nechápal, ale musím byť pri ňom a stále ho chváliť, lebo aj pri najmenšom neúspechu sa vzdáva.“

U2: „Rozumie všetkému.“

U3: „Inštrukciám rozumie, aj pravidlám rozumie a akceptuje ich. Oni sú ešte tí druháci všetci také malé motovidlá, takže treba viackrát opakovať pre všetkých, nie len pre žiaka s PAS. Zatiaľ je to stále v štádiu učenia sa. Najjednoduchšie formy vybijanej aj pochopil, aj zvládol, aj nevybuchol, keď ho vybili.“

U4: „My si predvedieme to, čo ideme robiť. Aj iní žiaci nechápu, tak radšej sa to raz ukáže, aby vedeli čo majú robiť, a tak začíname.“

U5: „Keď boli nejaké nové hry a veľa pokynov, tak tam nezachytil všetky, ani nemal vnútornú motiváciu pochopiť všetkým pravidlám. On chápe telesnú výchovu tak, že sa tam hýbeme, ale niekedy nechápe zadanie k aktivite.“

Kategória 5: Záujem o ďalšie vzdelávanie v oblasti PAS

V piatej kategórii v rámci skvalitnenia prípravy na vyučovanie TŠV sme zistili, že štyria učitelia si aktívne nehládajú vzdelávacie aktivity k problematike autizmu. Zdôvodňujú to tým, že to bezprostredne na hodinách nepotrebujú. U5 sa priebežne zúčastňuje ďalšieho vzdelávania, ktoré ju zaujme svojim obsahom.

U1: „Vzdelávaniu sa nebránim. Ak by bol nejaký webinár, kde by som sa mohol dozvedieť viac, napr. ako ich zaradovať do skupín, tak prečo nie.“

U2: „Máme dosť všeobecných informácií, čo znamená autizmus, metódy ako postupovať, ale praktické žiadne. Nemáme takú praktickú učebnicu, kde by boli metodické postupy, ako jednotlivé cvičenia podať pre žiaka s autizmom. Literatúra pre praktickú stránku práce na hodinách TŠV so žiakmi s autizmom absentuje na trhu.“

U3: „Ani vám neviem povedať. Podľa mňa je to dobré tak, ako to je, aj keď niekedy je to náročné.“

U4: „Záujem by som mala, ale neviem či by som to dala, ja som tak vyťažená.“

U5: „Určite by bolo prínosné sa dozvedieť. Hoci sa mi zdá, že tých informácií je strašne veľa, ale predsa len, aj tak každé dieťa s PAS je vždy individuum. Keď je niekde seminár, tak sa ho niekedy zúčastním, prečítam si kapitolu o autizme, a potom je aj zaujímavé si to porovnať s tým mojím žiakom s PAS, a potom sa dozviem, že aj tak bol iný, ako som sa v literatúre dočítala.“

Diskusia

Cieľom výskumu bolo zhodnotiť prípravu na inkluzívne hodiny telesnej a športovej výchovy so začlenením žiakov s poruchou autistického spektra učiteľov v primárnom vzdelávaní. Pre naše výskumné sledovanie sme si vytýčili niekoľko oblastí, výskumných kategórií, ktoré sú súčasťou prípravy každého učiteľa, pripravujúceho sa na hodiny TŠV. V prvej výskumnej kategórii sme zisťovali, či sa učitelia pred tým, ako realizujú telovýchovný proces oboznámia s diagnózou žiaka s PAS. Zistili sme, že učitelia v primárnom vzdelávaní sa v rámci prípravy na vyučovanie TŠV s diagnózou PAS neoboznamujú. Dôvodmi sú poznanie žiaka od malička, predchádzajúce skúsenosti s touto diagnózou, empatia a dôvera vo vlastné pedagogické schopnosti, že proces zvládne, samoštúdium postavené na dôslednom pozorovaní tohto žiaka na hodinách a informácie o žiakovi sprostredkované rodičmi. Na pomerne vysokú mieru sebadôvery v pedagogické schopnosti zvládnuť inkluzívny telovýchovný proces už poukázalo viacero výskumných štúdií (Kingsdorf et al., 2024; Koh, 2018; Nemček, Bundová, & Švecová, 2024), čo sa prejavilo aj u našich participantov.

Druhou výskumnou kategóriou sme zisťovali, či v rámci prípravy na hodinu učitelia modifikujú športové náradie, náčinie a pomôcky v inkluzívnej TŠV. Zistili sme, že učitelia v primárnom stupni vzdelávania športové pomôcky nemodifikujú, používajú bežné

náradie a náčinie, ktoré majú na hodinách TŠV k dispozícii, a ktorými sú základné školy bežne vybavené. Môžeme predpokladať, že v telovýchovnom procese realizovanom na 1. stupni základnej školy učitelia zväčša aplikujú inkluzívne športové náčinie, ktoré je pre všetkých žiakov v mladšom školskom veku motivujúce, a podnecuje vnímanie všetkými zmyslami. Na strane druhej nájdeme sa aj takí učitelia, ktorí by nové inkluzívne, menej tradičné náčinie radi na svojich hodinách TŠV prijali. Zahraničné štúdie poukazujú skôr na výraznejšiu potrebu prispôsobenia metód vyučovania na inkluzívnych hodinách TŠV ako samotných pomôcok (McNamara et al., 2023; Mokin, 2024).

Tretou výskumnou kategóriou sme zisťovali, či v rámci prípravy na inkluzívne hodiny TŠV modifikujú aktivity pre žiakov s PAS. Zistili sme, že v mnohých prípadoch je v inkluzívnych hodinách TŠV potrebné aktivity prispôbiť, aby sa vyhli zraneniam, záchvatom hnevu u žiakov s PAS, aby žiaci s PAS, ktorí sú v činnostiach pomalší, nezdržovali kolektív ostatných spolužiakov a častokrát volia menej koordinačne náročné cvičenia a aktivity. Celkovo ale môžeme konštatovať, že z hľadiska štruktúry vyučovacej hodiny realizujú činnosti spoločne s ostatnými spolužiakmi, napr. rozhriatie, rozcvičenie, záverečná časť hodiny, a niektoré časti hodiny realizujú individuálne, hlavne ak sú hodiny zamerané na kolektívne športy. Naše zistenia podporujú aj výsledky zahraničnej štúdie kolektívu autorov Healy, Msetfi & Gallagher (2013), ktorí zisťovali zapájanie sa do aktivít na inkluzívnych hodinách TŠV u 12 žiakov s PAS. Výpovede týchto žiakov potvrdili dôležitosť prispôsobenia aktivít potrebám žiakov s PAS, a to úpravou tempa, znížením sociálneho tlaku a ponukou alternatívnych foriem zapojenia sa do pohybovej činnosti, ktoré výrazne zvyšujú mieru participácie žiakov s PAS na hodinách TŠV. Je deklarované, že ak majú žiaci s PAS možnosť prispôbiť si náročnosť a intenzitu cvičení vlastným schopnostiam, cítia sa istejšie a sú ochotnejší aktívne sa zapájať do aktivít (Grenier, 2013).

V štvrtej kategórii zameranej na modifikácie inštrukcií pre žiaka s PAS sme zistili, že pedagógovia v primárnom vzdelávaní považujú porozumenie u žiaka s PAS na dostatočnej úrovni, kedy nie je potrebné výklad a inštrukcie natoľko modifikovať. V jednom prípade pedagógovi pomáha pri vysvetľovaní pedagogická asistentka a ďalší učiteľ používa často pri vysvetľovaní názornú ukážku, čo žiakovi s PAS nesmierne pomáha k lepšiemu porozumeniu výkladu učiva.

V rámci skvalitnenia prípravy na vyučovanie TŠV sme piatou kategóriou zisťovali, či učitelia vyhľadávajú ďalšie formy štúdia o problematike PAS. Zistili sme, že učitelia si aktívne nehládajú vzdelávacie aktivity k problematike autizmu. Zdôvodňujú to tým, že to bezprostredne na hodinách nepotrebujú, no jedna učiteľka sa priebežne vzdeláva, ak je obsah

kurzu pre ňu pútavý. Na rozdiel od výsledkov nášho výskumu, niektoré štúdie ale potvrdzujú, že kontinuálne, celoživotné vzdelávanie učiteľov v oblasti zdravotného postihnutia dokáže významne pozitívne ovplyvniť úspešnosť inklúzie žiakov s postihnutím do hodín TŠV (Tveitnes et al., 2025; Saiz-González et al., 2025).

V závere diskusie zodpovieme na výskumnú otázku, v ktorej sme sa pýtali, ako inklúzia žiakov s PAS ovplyvňuje prípravu na vyučovanie telesnej a športovej výchovy učiteľov v primárnom vzdelávaní. Na základe získaných výsledkov výskumu konštatujeme, že inklúzia žiaka s PAS do hodín TŠV významne neovplyvňuje prípravu na vyučovanie telovýchovného procesu pedagógov v primárnom vzdelávaní. Učitelia si vopred informácie o tejto diagnóze neštudujú, zväčša ju zhruba poznajú, nemodifikujú náradie, či náčinie, pracujú s tým, čo majú k dispozícii, nijako špeciálne nemodifikujú výklad, až na častejšiu aplikáciu názorných ukážok, ani nevyhľadávajú špeciálne kurzy o diagnóze PAS. Najviac v rámci príprav na vyučovanie aplikujú modifikácie aktivít pre žiakov s PAS formou individuálnych zadaní, a využívaní pomoci pedagogického asistenta.

Záver

Na základe výsledkov výskumu konštatujeme, že inklúzia žiaka s PAS do hodín TŠV významne neovplyvňuje prípravu na vyučovanie telovýchovného procesu pedagógov v primárnom vzdelávaní. Učitelia si vopred informácie o tejto diagnóze neštudujú, nijako špeciálne nemodifikujú výklad, ani športové náčinie, či náradie, a takisto nevyhľadávajú špeciálne kurzy o diagnóze PAS. V rámci príprav na inkluzívne vyučovanie TŠV najviac aplikujú modifikácie aktivít pre žiakov s PAS formou individuálnych zadaní, a využívaní pomoci pedagogického asistenta. Záverom ale tiež konštatujeme, že výsledky predloženého výskumu nie je možné zovšeobecniť, nakoľko výskumného bádania sa zúčastnil len veľmi malý počet participantov, preto je potrebné ďalšie skúmanie kvantitatívnym charakterom výskumu.

Výskum bol podporený projektami VEGA 1/0694/24 (Telesná a športová výchova ako prostriedok inklúzie žiakov s poruchami autistického spektra) and Interreg SK-CZ 403401DWB8 (Inkluzívna telesná a športová výchova ako predpoklad zdravej spoločnosti).

Literatúra

1. Bundová, L., & Nemček, D. (2024). Skúsenosti učiteľov so začlenením žiakov s poruchami autistického spektra do inkluzívnej telesnej a športovej výchovy. [Teachers' experiences with the inclusion of pupils with autism spectrum disorders in

- inclusive physical and sports education]. *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae*, 23(1), 86-99. <https://doi.org/10.54937/ssf.2024.23.1.86-99>
2. Gažová, E. (2022). Autizmus od A po S. In D. Ostatníková (Ed.) *Športovanie detí s poruchami autistického spektra* (s. 320 - 340). Ikar.
 3. Grenier, M. (2013). *Physical education for students with autism spectrum disorders: A comprehensive approach*. Human Kinetics.
 4. Gordon, V., & Pennington, C. G. (2022). Tips for including individuals with autism in physical education. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 93(1), 58-60. <https://doi.org/10.1080/07303084.2022.2006021>
 5. Healy, S., Msetfi, R., & Gallagher, S. (2013). 'Happy and a bit nervous': The experiences of children with autism in physical education. *British Journal of Learning Disabilities*, 41(3), 222-228. <https://doi.org/10.1111/bld.12053>
 6. Kingsdorf, S., Pančocha, K., Ivanova, K., Faka, A., & Troshanska, J. (2024). Investigating reported self-efficacy, attitudes, challenges, and knowledge of physical educators of autistic children across Europe. *International Journal of Developmental Disabilities*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/20473869.2024.2366723>
 7. Koh, Y. (2018). A strategy to improve pre-service teachers' self-efficacy towards inclusive physical education for students with intellectual disability and autism. *International Journal of Inclusive Education*, 22(8), 839-855. <https://doi.org/10.1080/13603116.2017.1412511>
 8. McNamara, S. W., Healy, S., Bittner, M., & Blagrove, J. (2023). Physical educators' experiences and perceptions towards teaching autistic children: A mixed methods approach. *Sport, Education and Society*, 28(5), 522-535. <https://doi.org/10.1080/13573322.2022.2052835>
 9. Mokin, B. (2024). *Teaching Physical Education to Children with Autism: Stories from the Field*. Taylor & Francis.
 10. Nemček, D. (2024). Attitudes of experienced and non-experienced teachers towards inclusion of students with autism spectrum disorders in physical education lessons. *European Journal of Adapted Physical Activity*, 17(10), 61. <https://doi.org/10.5507/euj.2024.007>.
 11. Nemček, D., Bundová, L., & Švecová, D. (2024). Slovak Teachers' Self-efficacy towards Inclusion of Students with Autism in Physical Education Classes from the Perspective of their Experience. *International Journal of Special Education*, 39(2), 102-113. <https://doi.org/10.52291/ijse.2024.39.25>

12. NIVAM (2022). *Inovovaný štátny vzdelávací program pre 1. stupeň základnej školy*. Dostupné z: <https://www.statpedu.sk/sk/svp/inovovany-statny-vzdelavaci-program/inovovany-svp-1.stupen-zs/>
13. Saiz-González, P., de la Fuente-González, S., Sierra-Díaz, J., & Uría-Valle, P. (2025). Inclusive Education and Physical Education in Spain: A Qualitative Analysis of Teachers' Perspectives. *Education Sciences*, 15(1), 108. <https://doi.org/10.3390/educsci15010108>
14. Švaříček, R., Šed'ová, K. a kol. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál.
15. Taliaferro, A., & Harris, N. P. (2014). The effects of a one-day workshop on physical educators' self-efficacy toward inclusion of students with autism. *Palaestra*, 28(3), 38-43.
16. Tveitnes, M. S., Lied, S. I., Berge, R. L., & Olsen, M. H. (2025). Mainstream teachers' competence in inclusive special education: a study of Norwegian teachers' self-reported professional knowledge. *European Journal of Special Needs Education*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/08856257.2025.2511353>

Summary

Preparation of primary education teachers for inclusive physical and sports education towards the inclusion of pupils with autism spectrum disorder

Eva Uhlíková Ozoráková, & Dagmar Nemček

The aim of the research was to evaluate the preparation for inclusive physical and sports education (PSE) lessons with the inclusion of pupils with autism spectrum disorder (ASD) by primary education teachers. The qualitative nature of the research was applied. The research group consisted of five participants, one man and four women, who taught PSE at the primary level of education. A semi-structured interview was applied to collect research data, and for data analysis we used the method of qualitative content analysis. We found that the inclusion of a pupil with ASD in PE lessons does not significantly affect the preparation for teaching the PSE lessons by teachers in primary education. Teachers do not study information about this diagnosis in advance, they mostly know it roughly, they do not modify tools or equipment, they work with what they have at their disposal, they do not modify the explanation in any special way, except for more frequent application of demonstrations, nor do they seek special courses on the diagnosis of ASD. Most often, they apply modifications of activities for students with ASD in the form of individual assignments and the use of the help of a teaching assistant as part of their preparation for teaching.

Keywords: Primary education teachers, physical and sports education, inclusion, pupils with autism spectrum disorders.

Ing. et Mgr. EVA UHLÍKOVÁ OZORÁKOVÁ – absolventka magisterského štúdia v študijnom programe Špeciálna pedagogika v roku 2024/2025.

doc. Mgr. DAGMAR NEMČEK, PhD. – docentka na Katedre špeciálnej pedagogiky sa zaoberá inkluzívnym vzdelávaním v telesnej a športovej výchove, telesnou a športovou výchovou na špeciálnych školách a športom zdravotne postihnutých.